

LENGYEL JÁNOS

JENCIKLOPÉDIA

(RÉSZLETEK EGY KÉSZÜLŐ REGÉNYBŐL)

Antialkoholista – Antal iszákossággal való rágalmazása. Ez egy régi közhely. Gyerekkoromból emlékszem Anti bácsira, aki már akkor is hajlott hátú emberke volt, később már csak bottal tudott járni. Az utca rossznyelvei elnevezték Atomantinak, így, egybeírva. Szegényt sokszor azzal ugratták, hogy megkérdezték, hová siet, Anti bácsi? Az öreg mindig készségesen válaszolt: *Csak ide megyek, Lengyel Józsihoz, egy pohárkára, de egyáltalán nem sietek.* Ha valaki nem tudná, Atom Anti egy amerikai rajzfilmhős, egy szupergyors hangya. Szóval az öreg mindig felháborodott, ha valaki azt mondta a társaságában, hogy antialkoholista vagy antilop. Váltig állította, hogy hetedízigen becsületes kálvinista családból származik, és minden egyes kopejkáért megdolgozott, amit élete során legurított a torkán. Azt elfelejtettem megemlíteni, hogy Anti bácsi nem vetette meg a bort, legyen az jó vagy rossz. Igaz, hogy Beregszász város szélén van a ház és a kis kert, amit később én örököltem, de nagyapám annyi szőlőt termesztett, még vásárolt is, ha kellett, hogy több száz liter bort készített belőle. A borokat három kategóriába osztotta: eladásra, a vendégek számára, saját használatra. Talán mondanom sem kell, hogy az utóbbi volt a legjobb kategória. Megesett, hogy még ki sem forrhatott a bor, Anti bácsi már megjelent, hogy jó lenne megkóstolni az új termést. Általában hatott is az erőszakossága. A gyomrom fordult fel, amikor láttam, milyen élvezettel kortyolja a kétes kinézetű, zavaros löttyöt. Nagyapám a legkisebb hordót kezdte meg a számára, és legnagyobb meglepetésemre, a kihúzott mennyiséget mindig vízzel pótolta. A családban mindenki tudta, hogy a hordóhoz, amin egy nagy A betű állt, nem szabad nyúlni. Annak a hordónak a tartalmát csak Anti bácsi képes meginni. Aztán az ipart a fia, Emil folytatta. Eljött az idő, amikor a hordón az A betű helyett már egy E betű állt. Ma már Emil sem él, az igénytelenség és az ital, főként a rossz lőrék élvezete, ha ebben az esetben egyáltalán megfelelő ez a kifejezés, megtette a hatását, elkapott valami betegséget. A csapat tagja volt még Hosszú, Emil barátja. Máig nem tudom a rendes nevét. Ő ukrán, mégis jól kijöttek Emillel. Amikor utoljára

otthon jártam, még élt, az egyik lába hiányzott, rokkantkocsiban ült a háza előtt, és mindenkitől egy szál cigarettát kunyerált. Állítólag jó szakember volt, sokszor előfordult, hogy nagyapámnak nem pénzzel fizetett a borért. Néhányszor meg is kérdeztem az öreget, hogy minek neki 16 ásó, 30 balta meg 25 lapát. Akkor Kolhoz utcának hívták, a szovjetek nagy vívmányának tiszteletére, ma Grabovszkij a neve. Szóval Hosszú az egyik, Emil a másik végén lakott, mi meg pontosan az utca közepén. Ott találkozott össze a két barát. Sokszor megesett, hogy felöntöttek a garatra, aztán egymást támogatták haza. Emil hazasegítette Hosszút, aki közben kicsit magához tért, és hálából hazakísérte a közben elhajló Emilt.

Bornemisza Gergely – Józan gondolkodásáról ismert magyar hadvezér. Nagy szerepe volt abban, hogy a magyar vitézek megvédték Eger várát. A törökök elvonulását követően a védők borozgatással egybekötött mulatozásba kezdtek, amit Bornemisza nem nézett jó szemmel. Amikor nemtetszésének hangot adott, a vidám vitézek zúgolódni kezdtek. Végül egy mészáros oldotta meg a konfliktust, az istállóban levágott egy természetes bikát, és kicsorduló vörös vérét felfogta egy kupában, amit átnyújtott Bornemiszának, mondván, ha nem szereti a bort, hát ezt igya meg! Így keletkezett az igró bikavér.

Bumeráng – Ha a gyerekünkben csak a negatívumokat vesszük észre, egy idő után majd ő is ezt teszi velünk (de ezt amúgy is megteszi), ez a bumer-effektus. Emlékezzünk vissza, amikor fiatal az ember, mennyire irritálja az idősebbek elmaradottsága, hogy mennyire a múltban élnek, nem tudnak semmit, bezzeg a fiatal. A fiatal, aki megújít, reformál, költség- és energiahatékonyá teszi a világot, később pedig az időseket is. Gondoljunk csak bele, hogy német iskolások arról énekelnek vidám dalokat, hogy mennyire haszontalan a nagymama, mennyire megterheli a Földet, jobb lenne nélküle. Korábban egy hasonló idea által vezérelve jelentette fel szüleit a hatóságoknál Pavlik Morozov, aki édesapja életét egy jóemberkedő jelvényre cserélte. Ahogy szaporodnak az éveink, azt vesszük észre, hogy mi leszünk a másik oldalon, mi leszünk a bumerek, akikre a bumeráng visszacsap. Most már ránk mondják a fiatalok, hogy maradiak vagyunk, olyan marhaságokat ismételtünk, hogy az anya nő, az apa meg férfi, nem hisszük el, hogy a férfiak is tudnak szülni, és a térdelés megmenti a bolygót. Maradiak lettünk, fafejűek, nem tudunk haladni a korrallal. Azt sem tudjuk megérteni, hogy a nők

szabadságát az szolgálja a leginkább, ha fekete szemeteszsákba öltöztetjük, nem engedjük őket tanulni, hiszen, ha nem tudják, mi az, nem lehetnek boldogtalanok. A bumeráng örök, mindig itt volt köztünk, nemzedékek hosszú sora élte át hatásait, de napjainkban valami más lett. Valami veszélyesen megváltozott. A fiatalok nem csupán az idősek ellen fordultak, célkeresztbe kerültek a gyerekeik is. Eljön az idő, amikor az akkor élő emberiség hiába dobja el a bumerángot, az visszatérve már senkit nem talál el.

Kompánia – Eredetileg champagne-i tutajosok és ladikosok társasága. Az első kompániákat a lovagrendek mintájára alapították meg, ahol a tagságot, a főkomposok és a komposok mellett a kisegítők, az úgynevezett kompótok alkották. Voltak olyan kompániák is, főként a nagyobb településeken vagy a városokban, amelyek az úgynevezett szabadkőművesek szervezeteit tekintették mintának. Ezek a szervezetek, szinte a teljes középkor idején, olyan titkokat őriztek, mint az úszás, a fürdés vagy a kávévíz felforralása. A kompániák idővel terjeszkedni kezdtek, és más vidékek szakembereit megtanították franciázni. Egyes források arra utalnak, hogy Magyarország területén már korán megjelentek, hiszen az országot rengeteg folyó, patak, tó szabdalta fel, ahol bőven akadt munkája a dolgos szakembereknek. Narnia Krónikái szerint a magyarok nagy részét ezek a kompániák vitték át a pogányság sötétségéből a modern Európába. Igaz, hogy ennek megkérték az árát, amit nem néztek jó szemmel a magyar királyok, különösen II. Bélának szúrta a szemét. Egyes történészek szerint a köznép emiatt utálta meg a vizet, amin ugye ezek a kompániák közlekedtek. Aba Sámuel erős kézzel lépett fel ellenük, disznóbőrből készült ársapkákat kényszerített rájuk. Itt meg kell jegyezni, hogy ebben az időben a konkurencia is felbukkant a Közel-Keletről, de végül ez nem lett vízvázalasztó.

A következő versenytárs Germániából érkezett, de minden próbálkozásukat megfúrta bizonyos Búvár Kund, Pelikán gátőr békaembereinek őse. Kálmán király elrendelte, hogy a kompániák minden tagja kapjon munkakönyvet.

A kompániák szolgáltatásainak áraival Frankhonban is komoly gondok akadtak, végül ennek a hatására született meg a komppótló mozgalom, amikor képzetlen emberek lepték el a szakmát, megtörtént, hogy olyan emberek is kompra léptek, akik még az árral sem tudtak úszni, nemhogy ellene, ezért az árak még inkább elszabadultak. Hamarosan kirobbant a felkelés, amit még a kompániák sztrájkja is súlyosbított. A nagy komplikáció

idején a francia királyság a bukás szélére sodródott. Többek között ez volt az egyik fő oka a 100 éves háború kitörésének is, amikor angol, skót és walesi csónakosok jelentek meg a gall piacon. Megjegyzem, ezt brit tudósok állapították meg, tehát a hitelessége igencsak kérdéses. Magyarországhoz visszatérve, később előfordult, hogy a компания átcsapott kompmániába, ennek a legbefolyásosabb képviselője Ady Endre volt, aki az egész országot kompszággá változtatta.

Lehelet – Az alak építőanyaga a test, s a test lélek nélkül csak egy vérrel átitatott hústömeg. Jól tudta ezt a Teremtő is, aki a kezdetek kezdetén szoftvert lehelt a sárból gyúrt bábuba, akit később Ádámnak keresztelt el, pontosabban ezt a nevet adta neki. A keresztutat később fektette le. Legalábbis ez a keresztény vallás magyarázata, amit kései vallástudósok is igyekeztek alátámasztani, hiszen a Közel-Kelet forró éghajlata alatt ma is életet adhat egy hűsítő lehelet. Erről eszembe jut egy gyerekkori emlék, amikor a már megboldogult Szovjetunióban, egy forró, augusztusi napon az egész családunk fohászokodva figyelte a mestert, hogy végre életet leheljen a már akkor is szép kort megélt hűtőgéphez, mielőtt még az annál is rosszabb időkre félretett élelmiszer megromolna. Már akkor is tudtam, hogy szerencsésebb lett volna számomra, ha az anyaországba születek, mert akkor most vidáman elsüthettem volna a Lehel márkájú hűtőgépes poént. De sajna, amikor ez az eset megtörtént, élőben még nem láttam ezt a magyar gyártmányt, a történet főhőse sokkal inkább egy öreg Szaratov lehelet, akarom írni, lehetett. Ha már a szovjet rezsimmél tartunk, amikor bizonyos Charles Darwin nevű angol úriember elképzelését tanították nekünk az iskolában, miszerint nem volt ott semmilyen lehelet, csupán egy majom csupas� fenéke fázott, ezért találta fel a nadrágot, Brezsnyev elvtársra gondolva még el is hittem.

Libanon – Szigorú, lúdellenes törvényeiről ismert közel-keleti állam. A kis területű országban megalakulása óta tiltják a nagytestű szárnyasok tartását és fogyasztását. A lúdellenesség olykor olyannyira szélsőséges formát öltött, hogy betiltották a Nobel-díjas svéd író, Selma Lagerlöf *Nils Holgersson csodálatos utazása* című könyvét, de a magyar *Lúdas Matyi* című mese is tiltólistára került. Az is előfordult, hogy komoly atrocitások érték a lúdtalpas polgárokat, a gyerekek gágogással csúfolták szerencsétlen társaikat. Érdekesség, hogy a környező országokban a sertést, népszerűbb nevén a disznót tartják tisztátalannak, annak a fogyasztását tiltják a vallási és az állami törvények. Libanon

az 1980-as évekig egy virágzó, szabadelvű ország volt, mármint leszámítva a libaellenességet, a fővárost, Bejrútot a Közel-Kelet Párizsának is nevezték. Az európaiak és a környező országok állampolgárai, akik szerették a disznóságokat, előszeretettel látogattak el Libanonba, amennyiben nem hívták őket Ludwignak vagy Ludmillának. A XX. század elején megtörtént, hogy az akkor még francia uralom alatt álló terület helyi vezetői nem fogadtak egy német katonai küldöttséget, mert azt Eich Luddendorff tábornok vezette. Hasonlóan járt az 1930-as években egy magyar katonai delegációi is, amely csupa ludovikás tisztból állt. Az 1960-as évek derekán történt a nagy port kavart, híres botrány. A Kádár-rendszer a keleti nyitás jegyében, a szovjetek hathatós utasításának megfelelően, igyekezett jó kapcsolatokat ápolni a közel-keleti, főként arabok lakta országokkal. A gazdasági kapcsolatok elmélyítése érdekében 1969-ben libanoni küldöttség érkezett Budapestre, amit maga Charles Helou köztársasági elnök vezetett, aki 1964. szeptember 23. és 1970. szeptember 22. között töltötte be ezt a magas tisztséget. A háromnapos diplomáciai út során minden a legjobban alakult, a libanoniak el voltak ragadtatva az országtól. Az elnök annyi gulyást, csülkös bablevest, marhapörköltet, parasztkolbászt és egyéb magyar finomságot kóstolt, hogy bizony, az ilyen nehéz ételekhez nem szokott gyomrát erősen megviselte. A különböző szerződések ünnepélyes aláírása után, a búcsúvacsorán, Helou nem kért semmit, gyomorfájásra panaszkodott. A magyar illetékesek azt gondolták, hogy ezt orvosolandó, készíttetnek a szakáccsal egy könnyű húslevest, mondván, az majd helyrehozza azt a rakoncátlankodó cédrus gyomrot. Itt történt a baj, a szakács csak jót akart, de amikor a pincér kihozta a levest, az elnök észrevette, hogy abban lúdgége tészta van. Ettől éktelen haragra gerjedt, mondván, ezek a gulyáskommunisták szándékosan sértegetik. A küldöttség azon nyomban távozott, és a libanoni fél utólag felmondta az összes szerződést, köztük a Bábolnai Állami Gazdasággal kötöttet is. Charles Helou kálváriája ezzel nem ért véget, a meghíúsult magyar gazdasági szerződések miatt komoly károk érték az országot, amit politikai riválisai felhasználtak ellene. Végül 1970. szeptember 23-án Sleiman Frangié vette át a helyét, de még így is jobban járt, mint két utóda, Bachir Gemayel és René Moawad, akiket meggyilkoltak. Előbbi még el sem tudta foglalni a hivatalát.

1977-ben, a szovjet kulturális küldöttség részeként, a Bejrúti Operaházban adott koncertet a Nagymuzsalyi Filmharmónikások Népi Zenekara. A rendezők előre elkérték a koncerten elhangzó zeneszámok listáját, hogy kiszűrjék, ha esetleg tiltott művek szerepelnek rajta. A koncert nagy sikert aratott, a

közönség annyiszor tapsolta vissza a zenekart, hogy azok közben kifogytak az engedélyezett zeneművekből, ezért, nagy kockázatot vállalva, zárásként eljátszották Ludwig von Beethoven utolsó befejezett művét, a 9. (d-moll) szimfóniát. A nyakas, beregi kálvinista zenészek arra gondoltak, a libanoni gyezsurnáják nem ismerik ezt a darabot. A számításuk bevált, a helyi zenészek természetesen tudták, hogy ez egy tiltott zenemű, de éppen azért, mert ők sosem játszhatták el, nem szóltak a kápóknak. Az eset csak húsz év múlva derült ki, amikor az egyik libanoni zenész, Ahmed El Baszr, a halálos ágyán elmondta a családjának. Abban az évben a moszkvai Kremlben, egy őszi napon, Borisz Jelcint délben azzal ébresztette protokollfőnöke, Vlagyimir Sevcsenko, hogy hadüzenet érkezett a Szovjetunió számára Libanonból. Jelcin először tréfát sejtett, aztán kissé dorgáló hangon így szólt: *De hiszen már nincs is Szovjetunió. Ejnye, Vologya, már korán reggel a második üveg vodkádát iszod?*

Az 1970-es évek végén az Al Sahel nevű libanoni labdarúgó csapat bulgáriai turnéján nem volt hajlandó kiállni a PFK Ludogorec Razgrad ellen. A 2000-es évek közepén történt, hogy a Bejrúti Nemzeti Múzeum az utolsó pillanatban törölte a programjából a Ludwig Múzeum vendégkiállítását. A Libanoni Gyógyszerellenőrzési Hivatal a mai napig nem engedélyezte, hogy az országban forgalomba hozzák a Ludea nevű savlekötő gyógyszert. A libanoni *Világtörténelem* című tankönyv Nagy-Britannia című alfejezetéből nemes egyszerűséggel kihagyták az 1811–1817 közötti években tevékenykedő, gépromboló mozgalom, a ludditák ismertetését.

Szóval ennek a viszonylagos szabados jólétnek vetett véget a Saad Haddad kirobbantotta polgárháború, és az izraeli hadsereg 1978. március 15-én elindított intervenciója. Azóta nem csak a libát, de a fehér galambot sem látják szívesen az országban. A nemrég elhunyt kiváló magyar költő, Szöcs Géza is megemlékezett az országról a közben elhíresült *Liba* című versében: „*Libát vettem Libanonban haj, haj, haj. El is lopták Trianonban baj, baj, baj. Non, non, non. Liba non non non.*”

Nero – Római császár, aki sajátosan oldotta meg a város éjszakai ki-világítását. Halála után az ebek védőszentje lett. Ezek összekapcsolásából keletkezett a forró kutya, azaz a hot-dog.

Pornópáti – A település őse egy monostor volt. A szerzetesek szükségleteinek ellátására a monostor kegyura kiszolgáló személyzetet rendelt. A jobbágyok házai idővel megszáporodtak, a település faluvá bővült. Nevé-

nek érdekes, ugyanakkor nagyon is emberi története van. A monostor első vezetője, azaz apátja, jóvágású férfi volt. Hivatására nem jellemző módon vonzódott a szebbik nemhez. A szolgáló testvérek és a jobbágyok számos száftos történetet meséltek az úr eme buzgó szolgáljáról. Kézzelfogható bizonyítékot senki sem tudott felmutatni, de az tény, hogy a környéken sok gyerek szólította őt atyámnak.

Télapó – Nebraska államban az FBI szenteste letartóztatta a Télapót. A lakosság körében nagy népszerűségnek örvendő köztisztviselő ellen több állami szervezet is vádiratot nyújtott be.

A törvény éber őreinek feltűnt, hogy Télapó több száz éve forog kiskorúak között. Korát meghazudtolóan túl közel került a kisgyermekhez. A pedofília mellett többrendbeli csalással és szélhámossággal is vádolják. Az állami ügyészség vádirata szerint a Télapóként ismert egyén több álnevet is használ. Közép-Európában Mikulás, Finnországban Joulupukki, Oroszországban pedig Gyedmoroz néven tevékenykedett. Utóbbi felkeltette a CIA érdeklődését is. Az Egyesült Államok vámhivatala pedig többrendbeli csempészetrel és adócsalással vádolja az agg adományosztót. A közlekedési felügyelet vádja szerint Télapó többször vett részt a forgalomban nem engedélyezett, és a közlekedésben nem rendszeresített eszközzel.

Szakértők szerint a vádlott nehéz helyzetben van. Mivel az USA és az Északi-sark között nincs kiadatási egyezmény, a bíróság hatalmas összegű váltságdíjat állapított meg.

Vízkő – Ritka kőzetfajta, amely leginkább a mondákban fordul elő. Neves felhasználói közül kiemelkedik Mózes és Szent László.